

Asia: VN/7747/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Yleistukilaki

Yleinen näkemyksenne työskentely- ja asumisaikavaatimuksen asettamisesta tavanomainen yleistuen saamisen edellytykseksi

Riihimäen kaupunki suhtautuu esitettyyn työskentely- ja asumisaikavaatimukseen kriittisesti. Ehdotettu malli heikentää tosiasiallisesti heikommassa asemassa olevien henkilöiden mahdollisuuksia saada perusturvaa ja siirtää kustannuksia valtiolta kunnille viimesijaisen toimeentulotuen ja sosiaalipalvelujen muodossa. Muutos vaarantaa perustuslain mukaisen oikeuden välttämättömään toimeentuloon.

Riihimäen kaupunki katsoo, että mahdollisten työskentely- ja asumisaikavaatimusten tulee olla joustavia, yksilölliset tilanteet huomioivia ja riittävästi siirtymäaikoja sisältäviä, jotta ne eivät heikennä kotoutumista, työllistymistä tai kuntien taloudellista tilannetta.

- **Tavanomaisen yleistuen saamisen edellytykseksi asetettaisiin vaatimus työttömyysturvalain mukaisen työssäoloehdon täyttämisestä. Näkemyksenne työskentelyvaatimuksesta**

Riihimäen kaupunki vastustaa työssäoloehdon asettamista tavanomaisen yleistuen edellytykseksi. Kaikilla tuen tarvitsijoilla ei ole realistisia mahdollisuuksia täyttää työssäoloehto, eikä vaatimus ota huomioon alueellisia työmarkkinaeroja, terveydellisiä rajoitteita tai perhetilanteita. Vaatimus on omiaan lisäämään toimeentulotuen tarvetta ja kuormittamaan kuntien palveluja. Vaatimus voi heikentää erityisesti kotoutumisen alkuvaiheessa olevien, nuorten, osatyökykyisten sekä katkonaisissa työsuhteissa olevien henkilöiden toimeentuloturva

- **Vaihtoehtoisesti tavanomaisen yleistuen edellytykset voisi täyttää kolmen vuoden asumisella Suomessa. Näkemyksenne asumisaikavaatimuksesta**

Kolmen vuoden asumisaikavaatimus on kohtuuton ja pitkä, eikä se tue kotoutumista tai nopeaa työllistymistä. Riihimäen kaupunki katsoo, että näin pitkä asumisaika ilman riittävää perusturvaa lisää syrjäytymisriskiä ja heikentää yhteiskuntaan kiinnittymistä. Riihimäen kaupunki katsoo, että sosiaaliturvan edellytysten tulee perustua ensisijaisesti todelliseen tuen tarpeeseen ja yksilölliseen arvioon, ei kiinteään asumisaikaan.

Yleinen näkemyksenne kielitaitoa koskevista poikkeuksista työskentely- ja asumisaikavaatimuksen soveltamiseen

Riihimäen kaupunki pitää kielitaitoon perustuvia poikkeuksia sinänsä perusteltuina, mutta katsoo, etteivät ne riitä korjaamaan esityksen kokonaisvaikutuksia. Kielitaitovaatimusten sitominen perusturvaan voi johtaa tilanteisiin, joissa henkilön tosiasiallinen tuen tarve jää huomiotta. Riihimäen kaupunki katsoo, että kielitaitoon liittyvät poikkeukset eivät saa johtaa kohtuuttomiin viivästyksiin toimeentuloturvan saannissa tai lisätä painetta kuntien vastuulle siirtyviin palveluihin

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, jonka äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

Riihimäen kaupunki pitää poikkeusta perusteltuna, mutta katsoo sen korostavan esityksen ongelmallisuutta yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Eri väestöryhmiä asetetaan eriarvoiseen asemaan perusturvan saamisen ehdoissa. Kaupunki katsoo, että sosiaaliturvan saamisen edellytysten tulisi perustua yhtenäisiin ja objektiivisiin kriteereihin, kuten yksilölliseen tuen tarpeeseen ja elämäntilanteeseen, ei äidinkieleen. Esitetty poikkeus ei myöskään ole tarkoituksenmukainen kuntien näkökulmasta, sillä se ei vähennä toimeentulotuen tai sosiaalipalvelujen tarvetta, vaan voi lisätä hallinnollista monimutkaisuutta ja epäselvyyttä etuusjärjestelmässä.

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka on osoittanut riittävän suomen tai ruotsin taidon (Eurooppalaisen viitekehyksen mukainen B1.1 taso) kielen kahdella osa-alueella. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

Riihimäen kaupunki pitää B1.1-tason vaatimusta korkeana suhteessa esityksen aikatauluihin ja kohderyhmään. Vaatimus ei ole kaikille saavutettavissa kohtuullisessa ajassa ja voi muodostua käytännössä esteeksi perusturvan saamiselle. Vaikka kielitaidon merkitys työllistymiselle on kiistaton, esitetty poikkeus ei perustu henkilön tosiasialliseen asemaan työmarkkinoilla tai toimeentulon tarpeeseen, vaan rajattuun ja osin tekniseen kielitaitokriteeriin.

- **Esityksessä on arvioitu, että suurin osa osoittaisi kielitaitonsa kotoutumiskoulutuksesta saatavalla todistuksella. Lisäksi mahdollistettaisiin maksuton keskitason YKI-tutkinnon suorittaminen. Näkemyksenne kielitaidon osoittamisen tavoista**

Riihimäen kaupunki pitää maksuttoman YKI-tutkinnon mahdollistamista myönteisenä, mutta katsoo, ettei se poista riskiä palvelujen ruuhkautumisesta, alueellisesta epätasa-arvosta eikä hallinnollisista viiveistä. Kielitaidon osoittamisen tapojen toimivuus edellyttää merkittäviä lisäresursseja.

- **Kielitadon osoittamisen tavat määritettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Näkemyksenne tätä koskevan asetuksenantovaltuuden antamisesta**

Riihimäen kaupunki suhtautuu asetuksenantovaltuuteen kriittisesti. Perusturvaa koskevien keskeisten edellytysten tulisi ilmetä laista eikä niitä tulisi jättää asetustason sääntelyn varaan oikeusvarmuuden turvaamiseksi. Kaupunki kuitenkin painottaa, että asetuksen valmistelussa on varmistettava, ettei sääntely lisää hallinnollista kuormitusta kunnille eikä johda eriarvoisiin tilanteisiin asiakkaiden kesken. Lisäksi asetuksessa tulisi huomioida alueelliset erot palvelujen saavutettavuudessa ja tarjota selkeät ohjeet sekä kotoutujille että kuntien palveluntarjoajille.

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka vamman tai muun vastaavan syyn takia voi osoittaa kielitaitoaan. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

Riihimäen kaupunki pitää poikkeusta välttämättömänä, mutta katsoo, että esityksessä ei riittävästi avata poikkeuksen soveltamiskriteerejä. Epäselvyydet lisäävät riskiä epäyhtenäisestä kohtelusta ja hallinnollisesta tulkinnanvaraisuudesta. Lisäksi on varmistettava, että poikkeuksen soveltaminen ei johtaisi eriarvoisuuteen tai viivästyttäisi toimeentuloturvan saamista. Riihimäen kaupunki korostaa, että poikkeuksen tulee tukea kotoutumista ja työllistymistä sekä vähentää kuntien palvelu- ja talouskuormaa.

- **Esityksen toimeenpanoon liittyy sekä Kelan että työvoimaviranomaisen toimivaltaan kuuluvia asioita. Näkemyksenne toimeenpanoprosessin toimivuudesta**

Riihimäen kaupunki arvioi, että esitetty toimeenpanomalli on monimutkainen ja altis viiveille. Vastuunjako Kelan ja työvoimaviranomaisten välillä jää osin epäselväksi, mikä lisää hallinnollista kuormitusta ja heikentää asiakkaiden oikeusturvaa. Toimeenpanossa on erityisesti huomioitava kotoutujien yksilölliset tarpeet, eri viranomaisten välisen tiedonkulun sujuvuus ja asiakaslähtöinen ohjaus. Riihimäen kaupungin näkemyksen mukaan selkeä ohjeistus, riittävä koulutus viranomaisille ja prosessien koordinointi ovat välttämättömiä, jotta etuusjärjestelmän tavoitteet – kotoutumisen, työllistymisen ja toimeentulon turvaaminen – toteutuvat käytännössä.

Näkemyksenne yleistukilain 8 §:n mukaisen ulkomaalaista koskevan rajoituksen muuttamisesta tilapäisen suojelun oleskeluluvalla maassa olevien osalta

Riihimäen kaupunki vastustaa rajoituksen tiukentamista tilapäisen suojelun piirissä olevien osalta. Muutos heikentää kotoutumisen edellytyksiä ja siirtää vastuuta kunnille ilman riittävää kompensatiota. Kaupunki pitää tärkeänä, että kaikki maassa oleskelevat henkilöt, jotka tarvitsevat toimeentuloturvaa, voivat saada tukea riittävän nopeasti. Samalla on kuitenkin huomioitava, että rajoituksen poistaminen lisää kuntien taloudellista ja hallinnollista vastuuta, sillä yleistuen myöntäminen tilapäisen suojelun piirissä oleville voi lisätä kunnille siirtyviä kustannuksia.

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki

Näkemyksenne palveluun pääsemisen takuujasta

Riihimäen kaupunki pitää takuuaikaa sinänsä perusteltuna, mutta katsoo sen jäävän tavoitteelliseksi ilman lisärahoitusta ja henkilöstöresursseja. Ilman näitä takuu ei ole kunnissa tosiasiallisesti toteutettavissa. Takuuajan määrittely voi parantaa ennakoitavuutta ja vähentää viiveitä, mutta ilman riittävää henkilöstöä, koulutusta ja palvelurakenteiden joustavuutta takuuajan noudattaminen voi osoittautua haastavaksi. Kaupunki korostaa, että palvelut on järjestettävä siten, että ne ovat aidosti saavutettavissa eri asiakasryhmille ja alueellisesti tasapuolisesti, eikä takuuajasta tule muodostua mahdollisuutta, joka ei käytännössä takaa nopeaa ja tarkoituksenmukaista palvelua.

Näkemyksenne takuuajan kuluessa tarjottavista palveluista

Takuuajan aikana edellytettävien palvelujen laajuus ei ole realistinen suhteessa esitettyihin resursseihin. Riihimäen kaupunki katsoo, että palveluvelvoitteet ylittävät kuntien nykyiset toimintamahdollisuudet. On tärkeää, että palvelut eivät rajoitu pelkästään ohjaukseen tai neuvontaan, vaan niihin sisältyy myös riittävä tuki kielitaidon kehittämiseen, työllistymiseen ja tarvittaessa sosiaalisten tukipalvelujen järjestämiseen. Kaupunki korostaa, että palvelujen saatavuus ja laatu tulee turvata alueellisesti yhdenvertaisesti, ja että kunnat saavat riittävät resurssit ja selkeät ohjeet palvelujen järjestämiseen takuuajan puitteissa, jotta palvelut voivat oikeasti täyttää tarkoituksensa eivätkä jää mahdollisuudeksi.

Näkemyksenne takuuajan toteutumisen valvonnasta

Riihimäen kaupunki katsoo, että esitetty valvonta lisää hallinnollista taakkaa ilman, että se aidosti parantaa palvelujen vaikuttavuutta. Valvonnassa on tärkeää seurata sekä palvelujen tarjontaa että niiden käytännön vaikutusta asiakkaiden kotoutumiseen, työllistymiseen ja osallisuuteen. Kaupunki korostaa, että valvontamenettelyjen ei tule lisätä kunnille kohtuuttomasti hallinnollista taakkaa, vaan niiden on oltava selkeitä, yhdenmukaisia ja osattava yhdistää olemassa oleviin raportointi- ja seurantajärjestelmiin. Lisäksi valvonnan tulisi tuottaa konkreettista tietoa mahdollisista puutteista ja kehittämistarpeista, jotta takuuajan tavoitteet voidaan saavuttaa käytännössä.

Laki yleisistä kielitutkinnoista

Näkemyksenne maksuttoman keskitason YKI-tutkinnon suorittamisen mahdollistamisesta

Riihimäen kaupunki pitää maksuttomuutta tarpeellisena, mutta katsoo sen olevan riittämätön toimenpide ilman tutkintokapasiteetin merkittävää lisäämistä ja alueellista saatavuutta. Maksuton tutkinto vähentää taloudellisia esteitä, parantaa yhdenvertaisuutta ja antaa kotoutujille selkeän väylän osoittaa kielitaitonsa työ- ja arkiympäristössä. Kaupunki kuitenkin korostaa, että tutkinnon saatavuus on varmistettava alueellisesti, ja että kotoutujille tulee tarjota riittävä tuki ja valmistautumisaika tutkinnon suorittamiseen. Lisäksi on tärkeää, että tutkintojen sisältö ja arviointikriteerit kattavat käytännön kielitaidon eri osa-alueet, jotta todistus vastaa todellista kielitaitoa ja tukee kotoutumista, työllistymistä ja osallisuutta.

Esityksen vaikutukset ja perustelut

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista kotoutumisen kannusteisiin

Riihimäen kaupunki arvioi, että esitys heikentää kotoutumisen kannusteita lisäämällä epävarmuutta ja taloudellista turvattomuutta kotoutumisen alkuvaiheessa. Yleistuen ja kotoutumispalvelujen selkeyttäminen sekä kielitaitoa koskevien järjestelyjen yhdenmukaistaminen voivat lisätä kotoutujien motivaatiota osallistua kielikoulutukseen ja työllistymistoimiin. Toisaalta tiukat työskentely- ja asumisaikavaatimukset tai muodolliset kielitaitokriteerit voivat heikentää kotoutujien

mahdollisuuksia saada tukea alkuvaiheessa, mikä saattaa vähentää osallistumista palveluihin ja hidastaa kotoutumista. Riihimäen kaupungin näkemyksen mukaan kannustavuuden varmistamiseksi lainsäädännössä ja toimeenpanossa tulee huomioida yksilölliset elämäntilanteet, tarjota joustavia poikkeusmahdollisuuksia ja turvata riittävä tuki kotoutumisessa ja työllistymisessä.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista

Esityksen taloudelliset vaikutukset kunnille on aliarvioitu. Riihimäen kaupunki katsoo, että kustannuksia siirtyy merkittävästi kunnille ilman täysimääräistä kompensatiota. Yleistuen ja kotoutuspalvelujen laajentaminen, poikkeusjärjestelyt ja kielitaitovaatimusten toteuttaminen voivat lisätä kunnille siirtyviä kustannuksia, mikä asettaa paineita kuntataloudelle. Kaupunki korostaa, että taloudellisten vaikutusten hallitsemiseksi on varmistettava riittävä rahoitus, selkeät vastuunjaot ja käytännön toimeenpano-ohjeet. Ilman näitä toimenpiteitä lakimuutokset voivat johtaa kustannusten kasvuun kunnissa ja heikentää palvelujen saatavuutta ja laatua.

Näkemyksenne esityksen muista vaikutuksista

Esitys lisää hallinnollista monimutkaisuutta, viranomaisten työmäärää ja asiakkaiden riskiä jäädä palvelujen ulkopuolelle. Näitä ovat muun muassa hallinnollinen kuormitus kunnille, asiakasohjauksen ja tiedonkulun tarve eri viranomaisten välillä sekä alueellisten erojen vaikutus palvelujen saavutettavuuteen. Lisäksi muutokset voivat vaikuttaa kotoutujien osallisuuteen, yhdenvertaisuuteen ja sosiaaliseen integraatioon, mikä puolestaan heijastuu laajemmin kaupungin hyvinvointipalveluihin ja yhteisöllisyyteen. Kaupunki korostaa, että lakimuutosten toimeenpanossa on varmistettava selkeät prosessit, riittävä resursointi ja seuranta, jotta esityksen tavoitteet toteutuvat käytännössä eivätkä johda epätoivottuihin seurauksiin kunnissa tai kotoutujien arjessa.

Näkemyksenne esityksen suhteesta perustuslakiin sekä EU-lainsäädännön ja muiden kansainvälisten velvoitteiden vaatimuksiin

Riihimäen kaupunki katsoo, että esitys herättää vakavia kysymyksiä perustuslain 19 §:ssä turvatun oikeuden välttämättömään toimeentuloon sekä yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumisesta. Kaupunki painottaa erityisesti yhdenvertaisuuden, syrjimättömyyden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden periaatteiden noudattamista, jotta eri väestöryhmien asema turvataan. Lisäksi on varmistettava, että työskentely- ja asumisaikavaatimukset, kielitaitovaatimukset sekä ulkomaalaisia koskevat poikkeukset eivät ole ristiriidassa EU-oikeuden vapaata liikkuvuutta, yhdenvertaisuutta tai kansainvälisiä ihmisoikeussitoumuksia koskevien säädösten kanssa. Riihimäen kaupunki korostaa, että lakimuutosten valmistelussa ja toimeenpanossa tulee jatkuvasti arvioida niiden perustuslaillisuutta ja kansainvälisiä velvoitteita, jotta sääntely on oikeasuhtaista, selkeää ja yhdenvertaista.

Voimaantulo

Näkemyksenne esityksen voimaantulosta

Riihimäen kaupunki katsoo, ettei esitetty voimaantuloaikataulu ole realistinen ottaen huomioon muutosten laajuus ja toimeenpanon edellyttämät järjestelmä- ja resurssimuutokset.

Kotoutumistuki ja palveluun pääsemisen takuu aika koskisivat tilanteita, joissa henkilö muuttaa Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan. Näkemyksenne tästä siirtymäsäännöksestä

Riihimäen kaupunki pitää siirtymäsäännöstä tarpeellisena, mutta katsoo sen olevan riittämätön esityksen kokonaisvaikutusten hallitsemiseksi.

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muuta lausuttavaa esityksestä.

Riihimäen kaupunki katsoo, että esitys vaatii olennaista uudelleenarviointia kuntavaikutusten, perusoikeuksien ja toimeenpanokelpoisuuden osalta.

Voutilainen Pekka
Etelä-Hämeen työllisyyspalvelut - Riihimäen kaupungin työllisyys ja
kotoutumispalvelut